

בית הכנסת תלמידי ישיבת פוניבז' (צעירים)
 רח' האדמו"ר מצאנז 10
 בני ברק

שיעורים ממורנו ורבינו

מרא דאתרא דשכונת "אדמור מצאנז-והסביבה"

מורנו הגאון ר' יו"ט זנגר שליט"א

פרשת "בלק (2)", תשפ"ד

התוכן:

1. נתינת ערלת המילה בחול בשבת קודש. (שבת קודש "בלק") – שיעור 1.

ניתן לצפות ולהוריד את כל שיעורי מרן הרב שליט"א

באתרנו: <http://pninim.co.il/>

תחת הלינק: [שיעורי הגאון רבי יום טוב זנגר](#)

לעילוי נשמת

הרה"ג ר' גד בן ר' מרדכי גדליהו יוסף זצ"ל

ממייסדי בית מדרשו

שביזמתו רואים השיעורים אור עולם

נלב"ע כ' תמוז תשע"ד**בית הכנסת תלמידי ישיבת פוניבז' (צעירים)**

רח' האדמו"ר מצאנז 10

בני ברק

שיעור ממורנו הגאון ר' יו"ט זנגר שליט"א**ש"ק פ' בלק תשפ"ד****הנחת ערלת הברית בחול בשבת****מקור לנתינת ערלת הברית בחול**

כ' בשו"ע (יו"ד סי' רס"ה ס"י) נותנין את הערלה בחול ועפר (פי' חול או עפר – כורת הברית שם סקני"ב), ואם הוא שבת צריך שיהיו מוכנים מבעוד יום, ובביאור הגר"א (סקמ"א) מביא מקור למנהג זה מפרקי דר' אליעזר (פרק כ"ט) וז"ל היו ישראל לוקחין את הערלה ואת הדם ומכסין אותו בעפר המדבר, וכשבא בלעם הקוסם, ראה את כל המדבר מלא מערלתן של ישראל. אמר מי יוכל לעמוד בזכות ברית דם מילה שהוא מכוסה בעפר שנאמר "מי מנה עפר יעקב", מכאן אמרו מכסין את הערלה והדם בעפר הארץ עכ"ל. בתרגום יונתן בן עוזיאל על פסוק זה (פי' בלק כ"ג י"י) כ' וז"ל והוה כיון דחמא בלעם חייבא, דבית ישראל הוון גזרין עורלתהון וטמרין בעפרא דמדברא, אמר מאן ייכול לממני זכוותא חסיניא האילין עכ"ל (ועי' בילקוט שמעוני פ' בלק סי' תשס"ו שג"כ הביא מדרש זה), ובעל הטורים שם כתב - "עפר" בגימטריא "ערלה בחול", רמז למה שנותנים הערלה בחול (ועי' בתוס' ביבמות ע"א: ד"ה מאי, ורמב"ן ורשב"א וריטב"א שם ע"ב. שהביאו האי פרקי דר"א, אבל הוכיחו מהמבואר בבבלי שם שלא מלו כלל במדבר, שהבבלי חולק על הפרקי דר"א).

הטור (יו"ד סי' רס"ה) כתב שבני בבל היו נותנים את הערלה במים (מדכתיב ביחזקאל ט"ז ט' "וארחצך במים"), ובני ארץ ישראל היו נותנים אותה בעפר (דכתיב בזכריה ט' י"א "גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו"), ולכן מוטב לתתה בחול כדי לקיים דברי שניהם, כי החול נקרא עפר ומים (ע' חולין כ"ז: ופרש"י שם). וכתב היש"ש ביבמות (פ"ח סוסי' ד') וז"ל נראה לי לכסות בעפר ולא בחול, אבל קשה לסתור מנהג ההמון שנהגו בחול, אלו ואלו דברי אלוקים חיים, רק שיכוון בדעתו להגיע אל השלימות ותע"ב עכ"ל.

טעם לנתינת הערלה בחול

הב"י הביא סמך להמנהג להניח הערלה בחול, והלבוש (יו"ד סי' רס"ה ס"י) הביא את הסמך שהובא בב"י, וכתב וז"ל ואני שמעתי טעם, משום דכתיב (משלי כ"ה כ"א) "אם רעב שונאך, האכילהו לחם", וכתב לגבי הנחש (ישעיה ס"ה כ"ה) "ונחש עפר לחמו", וחול הוא עפר, וכבר ידעת בסוד הקבלה שערלה היא מכח הנחש, לכך מניחין אותה בעפר לתת לה לחמה, ולסתום פיה מלקטרג על דרך סוד העזאזל והבן עכ"ל, ועי' בחכמת אדם (כלל קמ"ט ס"כ) שג"כ הביא טעם זה.

רקיקת דם המציצה לחול או ליין

הרמ"א (יו"ד סי' רס"ה ס"י) הוסיף שגם רוקקין דם המציצה אל העפר, ומקורו במהרי"ל (הלי' מילה אות ט"ו), שכתב וז"ל אמר מהרי"י סג"ל נוהגין באושטרייך לזרוק מפיו גם המציצה בחול כמו הערלה, מה שאין כן בריינוס ששם מחזיר המציצה עם פיו אל היין שנטל ממנו למצוץ, רק הערלה בלבד משליכין תוך החול, ונוהגין לשפוך כוס יין המציצה תחת ארון הקודש בבית הכנסת עכ"ל.

סגולה לזכרון אם המוהל הופך את הערלה

בספר מאיר עיני חכמים (נדפס בשנת תקפ"ג – בנדמ"ח סוד מילה עמוד רצ"ז) כתב וז"ל שמעתי בשם הרמב"ן שכתוב בספר אוצר ה', שסגולה נפלאה להפוך הערלה אחר החיתוך, ויכוין בפסוק בתהלים (ס"ה ה') "אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך נשבעה בטוב ביתך קדש היכלך", ואח"כ תשים הערלה על האצבע הנקרא קמיצה של יד שמאל, ותהפוך אותה עם שני האצבעות הנקרא זרת של יד ימין ושל יד שמאל, ואח"כ ישים הערלה בעפר, והוא טוב להמתיק הדינים מהילד, וגם טוב לזכירה לילד עכ"ל. וכן הביא מרן הגר"ח

קניבסקי זצ"ל בשם מרן החזו"א זצ"ל (בספר שמירת הגוף והנפש סי' רס"ט הערה ל"ט - וע"ע במעשה איש ח"ד עמוד קמ"ד) שהוא סגולה לזכרון, וע"ע בכורת הברית (נחל ברית סי' רס"ד סוסי"ק י"ח) שג"כ הביא מנהג זה. ואמנם משמע מדבריהם, שעשו כן מיד אחרי החיתוך לפני נתינתה בעפר, וזה צ"ע דהרי צריכים לעשות הפריעה, ואינו מסתבר לומר שהפסיקו בין החיתוך לפריעה כדי לעשות דבר זה, שאינו מעיקר המילה, אלא סגולה בעלמא, וצ"ל שהיה נהוג שהיו שני מוהלים, זה חותך וזה פורע (וע"י מ"ב סי' שלי"א סקל"ו שכבר מזכיר מנהג זה).

רקיקת דם המציצה לתוך חול בשבת

הפוסקים דנו האם מותר לירוק דם המציצה לתוך חול בשבת, דאפשר אסור משום מגבל, ועוד הסתפקו אם מותר למוהל להפוך את הערלה כיון שהוא מוקצה, ועוד הסתפקו, כיון שחול הוא מוקצה בשבת, מה יעשה אם לא הכין חול, ואפילו אם הכינו, האם חייב להשאיר החול עם הערלה במקומו משך כל השבת, או שיכול להעבירו למקום אחר.

והנה לגבי השאלה של מגבל בשבת, כ"י הברכ"י (יו"ד סי' רס"ה סקט"ז) בשם הראשון לציון שפשוט שאין לירוק דם המציצה אל העפר בשבת, ובספר יהושע (נדפס בילקוט מפרשים בשו"ע פרידמאן יו"ד סי' רס"ה ס"י) כתב דלכאורה לשיטת הראב"ד על הרמב"ם (ה' שבת פ"ח ה"ז) ותוס' בשבת (י"ח. ד"ה אבל) דס"ל שבדבר דלאו בר גיבול, נתינת מים זו היא גיבולו, וכן הכריע להלכה המ"א (סי' שכ"א סק"ט), אם כן איך מותר לירוק אל החול. וכן החמירו בכורת הברית (שם סקנ"ז) בשם מלחמות ארי וספר יהושע (סי' קפ"ג), ומהרש"ם בדעת תורה (יו"ד סי' כ"ח סט"ז), וכן מביאים בשם מרן הגריש"א זצ"ל (הבט לברית עמוד תפ"א).

אבל המ"ב (סי' שכ"א סקנ"ז) כ' שאם הלישה אינה ניכרת, מותר לירוק, וזה תלוי כמה חול הוא הכין, וכמה רוקק לתוכו. עוד כ' שם המ"ב בשם הבית מאיר, שבמקום הצורך מותר להשתין על טיט, דהוי פס"ר דלא ניח"ל באיסור דרבנן, ואמנם רק היקל במקום הצורך, היינו משום דס"ל (שעה"צ סי' שלי"ז סק"ב) דאין להתיר פס"ר דלא ניח"ל רק בתרי דרבנן (יש לציין שהחזו"א סי' ס"א סק"א העיר על ההיתר של פס"ר דלא ניח"ל בתרי דרבנן, וכתב דאינו מוכרע, דאין לו מקור בגמ'), אבל הרבה פוסקים מקילים גם בחד דרבנן, ובנד"ד שיש כעין מצוה בדבר, גם המ"ב יודה דיש להקל בפס"ר דלא ניח"ל באיסור דרבנן, ובעל השואל ומשיב ביד שאול (יו"ד סי' רס"ה ס"י) פשיטא ליה שהמנהג לרוק לעפר גם בשבת (והסביר דשיעור החיוב בלישה הוא בכדי לעשות כור של צורפים זהב, וזה פשוט שברקיקת דם המילה, אין שיעור כזה, ואין בזה חצי שיעור מה"ת, ועוד דלא שייך גיבול בדם, משום שמתדבקים היטב דווקא ע"י מים, ולא ע"י דם, דדם הוא עב וסמיך, והביא שם עוד שתי סיבות להקל), וסיים ע"כ לפענ"ד מנהגן של ישראל תורה היא, ומסקנת הכורת הברית היא ג"כ דאין לחוש בזה משום מגבל. וע"י בחכמת אדם (כלל קמ"ט סכ"ג) שהביא הדין של נתינת הערלה בעפר ודין מציצה לעפר ביחד, וע"ז הביא הא דבשבת יש להכין עפר, משמע שס"ל שיש להקל בשניהם גם בשבת, וכ"כ גם בדרך החיים (דיני מילה אות ט').

בכל אופן, בספר אוצר הברית (ח"ב פ"ט סי' י"א הערה ל"ט - עמוד קכ"ח) כתב עצה פשוטה להקל, לפי מה שנפסק בשו"ע (או"ח סי' שכ"א סט"ו וסט"ז), דאם היה מעורב במים מבעו"י, מותר להוסיף מים בשבת, וא"כ בענייננו יתן מים בעפר מבעו"י, ואדרבה בזה יצא גם ידי מנהג בבל שמלין על המים, וראיה להיתר זה ממש"כ המ"ב (סי' שכ"ג סקל"ח), דנפסק בשו"ע שם, מותר לשפשף הכלים בכל דבר, וכתב המ"ב וז"ל ונראה דדווקא כשהיה החול מגובל במים מע"ש וכו' עכ"ל - ש"מ כיון שהוא רטוב אין בו משום לישה, אבל צריך ליתן כמות מים מבעו"י, כדי שיהיה מגובל, ולא סגי במעט מן המעט (ע"י בה"ל סי' שכ"א סט"ז ד"ה דווקא).

אבל יש לציין, שהרבה מוהלים שמוצאים הדם עם יין בפיהם, נוהגים כמנהג השני שמובא במהרי"ל, מנהג ריינס, ומחזירים מה שמצצו לתוך כוס היין שממנה גמעו לפני המציצה, ורבים נוהגים אח"כ לשפוך את כוס היין עם הדם לעפר, ובזה גם מתקיים המנהג שהדם מגיע לעפר. ואם ירוקו מה שמצצו לתוך היין בשבת, ובמוצש"ק ישפכו לעפר, את הכוס שיש בו יין ודם, הרי יקיימו את המנהג גם בשבת, בלי שום חשש איסור (וע"ע בכורת הברית שם סקנ"ז).

הכנת החול לפני שבת ומה יעשה אם לא הכינו

בענין החול, כ' מפורש בשו"ע (יו"ד סי' רס"ה ס"י) "ואם הוא שבת, צריך שיהיו מוכנים מבעוד יום", וזה ברור שאם לא הכין חול, א"א להביא חול מבחוץ, אב"א משום מוקצה, ואב"א דלפעמים יש בזה משום חופר גומא שאסור משום חורש. אבל הש"ך (שם סק"ב) כ' שמדברי העיטור נראה, דאפילו אם החול היה מוכן לפני שבת, ג"כ אסור, גזירה שמא יביא עפר שאינו מוכן מבחוץ בשבת, והביא שכ"כ הב"ח, וכן משמע בספר תניא בשם הבה"ג, אבל הש"ך כתב דלמעשה הב"ח כתב שהעולם נהגו היתר בעפר מוכן.

והנה אפילו אם "הכין" החול מבעו"י, יש להסתפק היאך צריך להכינו שלא יהיה עליו שם מוקצה. הב"י (יו"ד סי' רס"ה ס"י) כתב וז"ל אם היה מוכן לכך מערב שבת, ודאי מוהלין על גביו, שהרי מותר לטלטלו עכ"ל. ודייק בשו"ת נו"ב הנ"ל (מהדו"ת יו"ד סי' קס"ב), דממש"כ "אם היה מוכן לכך", משמע דסגי אם מכין

את העפר רק לצורך השימוש הזה, וא"צ שיהיה מוכן לכל הדברים כמו לכסות בו צואה או אפר כירה, ודי שהכינו לדבר זה למילה, והביא ראיי מהסוגי בביצה (נ:) שביום טוב מותר לטלטל עפר שהכינוהו מערב יו"ט לקיים בו מצות כיסוי הדם, ולפי"ז הכנת העפר למצוה זו להניח הערלה בו, ג"כ נחשבת כהכנה, ומועילה להוציאו מכלל מוקצה. עוד כתב, אין לך דבר מוקצה יותר מן העפר, ובמה יוצא העפר הזה מידי מוקצה, וצריך לומר שזה שהכינו לצורך המילה כיון שנהגו למול על העפר, חשבינן ומקרי מוכן לדבר מצוה, כמו בהכנת העפר לכיסוי הדם הנ"ל.

אבל למעשה לא ברירא ליה לנו"ב שהכנה לשימוש זה בלבד סגי להכשיר העפר מדין מוקצה, דאפשר צריך להכין את העפר גם לשאר שימושים, והכי מבואר ביד שאול (יו"ד סי' רס"ו סק"ב). וע"ש שהסביר למה צריך לייחד העפר גם לשאר שימושים, משום דיש כאן חשש של ביטול כלי מהיכנו אם לא יעשה כן, דאם ייחד את העפר רק לצורך נתינת הערלה בו, א"כ מיד בנתינת הערלה לתוכו, הרי כבר נעשה תשמישו, ומעתה העפר הוא מוקצה, ונמצא מבטל כלי מהיכנו (ע"י שו"ע סי' ש"י ס"ו), ולכן צריך לייחד העפר לכל צרכיו, דעיי"ז נמצא שגם לאחר נתינת הערלה בהעפר, העפר עדיין ראוי לשאר דברים, וממילא אין כאן משום מבטל כלי מהיכנו. אבל יש לדון בראיי זו, דהרי אם הכלי עומד לשימוש מסויים, תו לא שייך ביה מבטל כלי מהיכנו, כגון בצלחת חד פעמית, דלא שייך בו מבטל כלי מהיכנו כשמניח בו כל הקליפות ועצמות (ויסוד זה כבר מובא בפוסקים – ע"י שפ"א שבת מ"א: תוד"ה ואם נתנוהו, ושש"כ פכ"ב הערה נ"ד בשם מרן הגרשו"א זצ"ל, ושבות יצחק מוקצה פ"כ ס"ח עמוד רל"א).

בכל אופן מבואר במ"ב (סי' ש"ח סקצ"ג), שייוחד העפר לשימוש בשבת, גם יכול להיות במחשבה. אם לא ייחד עפר לכך, יניח הערלה בתיק שלו שיש שם דברי היתר, ואחרי שבת יניח הערלה בחול.

גדר המוקצה של הערלה

עוד יש לדון אם חל איסור מוקצה על הערלה לפני שהניחה בחול, ונ"מ אם יכול להופכה בשבת לסגולה לזכרון של התינוק לפני שנותנה בחול. הפת"ש (יו"ד סי' רס"ו סק"ג) ורע"א (יו"ד סי' רס"ה ס"י) ציינו לשו"ת נו"ב (תנינא יו"ד סוסי' קס"ב) שנשאל בענין מוהל בשבת, שאחרי שחתך את הערלה, זרקה מידו כדי לגמור מעשה המילה, ואח"כ צוה לאחר ליקח את הערלה ולהניחה בעפר שהיה מוכן לכך, ונחלקו בני הקהלה אם היה היתר לטלטלה אחרי שהניחה מידו, **שמעיקר הדין לא חל שם מוקצה על הערלה כל זמן שלא נתנה לעפר, כיון דדעתיה עליה להניחה בעפר, ועדיין לא נעשית מצוותו**, והסביר כיון שנהגו לתת הערלה בעפר, הרי היא הערלה מוכנת לכך מאתמול, ואינה מוקצה כלל, דמאי שנא הערלה מגוף העפר (אבל ראיתי מעירים על הדמיון של הנו"ב, דלכאורה יש מקום לחלק בין היחוד של העפר שהוא כדי להשתמש בו, משא"כ בערלה שאינו משתמש בה, אלא מקיים מצוה בה, דאולי לזה לא מהני יחוד והכנה שייפקע המוקצה ממנה). וסיים, דעכ"פ לכתחילה יזהר המוהל, שתיכף שחתך הערלה, בעודה בידו, יזרקנה לעפר, אבל אם אירע שזרקה מידו קודם לכן, מאן דמתיר להגביה הערלה כדי לתתה בעפר, לא משתבש.

והנה כשיטת הנו"ב, מבואר גם בפנ"י בביצה (ב. ד"ה תוד"ה מגביהין) בשיטת רש"י, דלרבי שמעון הא דמגביהין עצמות וקליפין הוא משום שאינו מקצה דעתו מהם עד לאחר שסלקם, ואע"ג שבשו"ע (סי' ש"ח סכ"ז) מבואר דלא קיי"ל כשיטת הפנ"י, וא"א לייחד דבר מוקצה לטלטול בעלמא, מ"מ יש סברא למה דעתו מועיל לטלטל הערלה לאחר המילה, משום שחשב עליה בעודה היתר (חלק מגוף התינוק), וא"כ י"ל דע"י מחשבתו לא נחית תורת מוקצה עליה עד לאחר שזרקה בעפר, וא"כ י"ל דה"ה במש"כ הפנ"י, שחשב על הקליפות ועצמות בעודם חלק מהפרי והבשר (סברת הנחלת ישראל עמוד תשפ"ח הערה קפ"ח).

באוצר הברית (ח"ב עמוד קל"ח הערה ס"ט) כתב עוד סברא להתיר לטלטל הערלה אחרי הברית, משום שהמוהל אינו יודע אם עשה המילה כהוגן רק אם יבדוק הערלה, ורואה את גודל החיתוך ואופנו וכו' (וכ"כ כבר בכורת הברית), ולכאורה לפי טעם זה, יש להתיר לטלטל את הערלה גם לאחר השלכתה, דהוי צורך המילה ממש. אמנם ראיתי שהעירו על סברא זו (מילה שלמה פ"ב הערה 388), שזה תלוי במחלוקת הב"י והש"ך ע"ש.

אבל יש לציין שכמה אחרונים חולקים על הנו"ב, וס"ל שאסור לטלטל הערלה אחרי שהניחו (כורת הברית סי' רס"ה סקנ"ז, ואות ברית סי' רס"ה, וערוה"ש יו"ד סי' רס"ו סט"ו).

הפיכת הערלה אחרי הברית בשבת

בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' קל"ה סק"ג) פשיטא ליה, דמותר להפוך את הערלה לפני שנותנו בעפר בשבת, לפי סברת הנו"ב שדעתו עליו עד אחר שנותנו בעפר. אבל לכאורה צריך להבין, היאך יכול המוהל לנהוג כן לכתחילה, דהלא הכרעת הנודע ביהודה היא, שבשבת לכתחילה יש ליתן את הערלה בתוך העפר

מיד, ולא יוציאנה מידו ויניחנה, לפי שיש לחוש לדעת הסוברים שהיא בכלל מוקצה גם קודם נתינתה בעפר, ולפי"ז לכאורה אינו ראוי שהמוהל ישהה את הערלה בידו כדי להופכה, שהרי עליו לזרקה לעפר מיד לאחר מעשה המילה, ומביאים בשם מרן הגרשז"א זצ"ל והגר"ש"א זצ"ל (הבט לברית עמוד תפ"א) שהערלה היא מוקצה, ואחרי שהניחו אותה, שוב אסור לטלטלה (אלא שנחלקו אם המוהל צריך לשומטה מידו מיד אחרי החיתוך, או כל זמן שעדיין מחזיקה בידו, מותר). ונראה שמרן בעל שבט הלוי זצ"ל נקט כעיקר סברתו של הנו"ב, דכמו שהעפר אינו מוקצה כיון שיחדו מעש"ק לצורך המצוה, ה"ה שהערלה אינה מוקצה עד שהניחה בעפר, וממילא כל זמן שעדיין לא הניחה בעפר, יכול עדיין להפכה.

טלטול הכלי שיש בו חול והערלה

מילתא דשכיחא שאחרי הברית, רוצים לסלק את הכלי שיש בו חול והערלה, ויש להסתפק האם מותר לטלטלו בשבת.

הערוה"ש (יו"ד סי' רס"ה סל"ב) ס"ל דאסור לטלטל הכלי משום שנעשה בסיס לדבר האסור, דהיינו הערלה (ע"פ המבואר בשו"ע סי' ש"י ס"ז), אבל העירו (אוצר הברית ח"ב עמוד קל"ז) דא"א לומר שכוונתו לדין בסיס, שהרי לא נעשה בסיס בשבת אם לא היה עליו ביהשמי"ש (ע"י מ"א סי' רס"ו סק"ד, ורע"א ריש סי' רס"ה, ובה"ל סי' ש"י ס"ז ד"ה מטה), ולכן הסבירו שכוונתו לדין טלטול כלי שיש בו מוקצה, דהוי טלטול מוקצה ע"י דבר אחר, שגם זה אסור בתנאים מסויימים, ואין לטלטלו אלא לצורך גופו או מקומו של הכלי, וגם בזה, מן הדין צריך לנער את הערלה ממנו במקום שאפשר (ע"י שו"ע או"ח סי' ש"י ס"ח). עוד הוסיף האוצר הברית, כיון שהכין העפר לצורך הערלה, ולא לשאר דברים, א"כ מיד אחר שהשתמש בו לצרכו, נעשה העפר מוקצה מחמת עצמו.

אבל יש מתירין לטלטל הכלי שיש בו עפר והערלה, אב"א משום שהוא גרף של רעי (ע"י שו"ע סי' ש"ח סל"ד) אם הוא נמצא במקום שאנשים נשארים שם ללמוד או לאכול (כורת הברית סי' רס"ה סוסקנ"ז), ואב"א, אחרי שהכין החול לפני שבת יש להקל לטלטלו כשהערלה בתוכו כמבואר בשו"ת מהרש"ל (סי' מ), שכתב שהכלי שבו החול, שמטילין לתוכו הערלה, יש בו צד לאיסור אפילו אם היה מוכן ביהשמי"ש לכך, מ"מ עתה שזורקין בו הערלה שהיא מוקצה כאבו, אסור לטלטל הכלי כל זמן שהערלה בתוכו, והוי כמו מטה שיש עליה מעות שאסור לטלטלה (שבת מ"ד:), אפילו אם לא היו עליה בזמן ביהשמי"ש (פ"י אע"פ דליכא בזה דין בסיס, מ"מ אסור משום טלטול מוקצה ע"י דבר אחר). אבל המהרש"ל כתב דלמעשה נראה דיש להקל, משום שהערלה בטל לגבי החול, ולא דמי למעות דחשיבי ולא בטלי. ואמנם העירו על סברא זו, אבל המ"ב (סי' ש"י סק"א) פסק בשם הח"א כסברא זו, לגבי אם הניח כמה פרוטות על השולחן, שאינו מבטל שולחנו בשביל איזה פרוטות, ובטלי לגבי השולחן. ובספר הברית (סי' רס"ה אות ק') האריך מכמה מקומות בתוס' וראשונים בזה, והעולה מדבריו דשיעורים שיעורים יש בזה, דיש דברים שבטלים, ויש שאינם בטלים, ועכ"פ מסתבר לומר שהערלה, אחר שנעשית מצוה, גרעה ובטלה. שוב ראיתי אריכות גדולה בשאלה זו בדברות מנחם (לש"י הג"ר מנחם מנדל פוקס שליט"א - מוקצה סי' כ"א).

סיכום לדינא

- א. מותר להניח הערלה בחול, אם הכין וייחד את החול בכלי לפני שבת, גם אם רק ייחדו במחשבה, ולכתחילה עדיף לייחדו לכל תשמיש, אבל בדיעבד סגי אם רק ייחדו כדי להניח הערלה בו.
- ב. אם לא הכין חול לפני שבת, אסור להביא חול שאינו מוכן כדי להניח הערלה בו, ובכה"ג יניח הערלה בתוך התיק של המוהל שיש שם דברי היתר, ובמוצש"ק יטמינו בחול.
- ג. בדיעבד אם לא הניחו בחול, ולא בתיק שלו, אלא על השלחן שעל ידו, מותר להרימו ולהניחו בחול, או אם אין שם חול, בתיק שלו, מדין גרף של רעי.
- ד. נחלקו הדעות אם מותר לרוק דם המציצה לתוך חול שבכלי בשבת משום חשש מגבל, והעצה היא לערב מים בתוך החול לפני שבת. אבל הרבה מוהלים נוהגים לרוק הדם מהמציצה לתוך כוס שיש בו יין, ובמוצש"ק שופכים אותו לתוך העפר.
- ה. אחרי שהניח הערלה בחול שבכלי, אסור לטלטל הכלי א"כ הוא מונח בבית הכנסת או באולם, שם הוא מוגדר כגרף של רעי, ואז מותר להוציאו משם, וי"א שמותר להוציא הכלי בכל אופן.
- ו. הנוהגין להפוך את הערלה לסגולה שמועיל לזכרון של הרך הנימול, מותר לעשות כן גם בשבת, רק אם עדיין לא הניחו בחול.